

Lapnamen

Dirk Valcke

In alle dorpen in Vlaanderen is het zowat de gewoonte aan sommige mensen, naast hun gewone naam, ook een bijnaam of lapnaam te geven.

We durven gerust stellen dat op het einde van de negentiende eeuw het gebruik van bijnamen nergens zo'n top bereikte als onder de vissers van Heist.

Noodzakelijkheid

De voornaamste reden hiervoor was ongetwijfeld het grote aantal gelijke familienamen in Heist verspreid onder de vissers. Heist was immers een vissersdorp bestaande hoofdzakelijk uit enkele oude en gekende families zoals de Couwijzers, Desmet, De Groote, Savels, Vantorre, Vlietinck en nog andere.

Terloops vermelden we dat wegens enige onachtzaamheid van de bedienden bij de burgerlijke stand (vroeger de secretaris) deze namen op uiteenlopende wijzen werden geschreven.

Zo heette de deken van de visserij Aianus Couwijzer daar waar zijn zoon Henri een ganse familie Couhijsder nalaat.

Men ging ook vaak voort op de uitspraak en zo werd Desmid ook Desmidt, Desmit, Desmed, Desmedt.

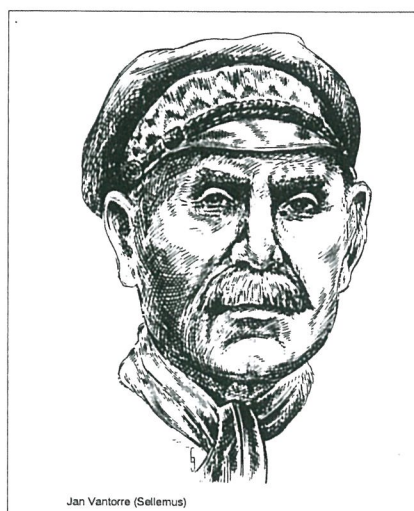
De Groote werd ook Degroote en Utterwulghe werd Wtterwulge (ten gevolge van een niet altijd even duidelijk geschrift in de boeken).

De vissers leefden als het ware wat op een eiland en hadden met de rest van de gemeente en zeker met de mensen buiten de gemeente weinig of geen contact. Dit had voor gevolg dat de huwelijke zich dan ook voltrokken binnen de vissersgemeenschap.

Dat had ondermeer voor gevolg dat men vaak koppels had waar de man en de vrouw dezelfde familienaam droegen.

Een familie Vantorre-Vantorre, Vlietinck-Vlietinck, Savels-Savels of Vandierendonck-Vandierendonck was geen uitzondering.

Voeg daarbij dat de keuze van voornamen eerder beperkt werd zodat het krioelde van de Piers en de Pols, Frans, Jacobus of Louis en Jules.

Het baart dan ook geen verwondering dat men vijf Pieter Vantorre's had of vier Maria Vantorre's in één en dezelfde straat. Vroeg men naar Pier (Pieter) Vantorre dan kwam prompt de vraag : is het Pietje van Kippens of Klodde of Pier Mussche of Pietje Zwartjes of Fieste of Pietje Ketser ?

Vele jaren terug woonden in de Guido Gezellestraat drie weduwen Vlietinck... stel je voor wat een geloop dat was op het postkantoor toen er een brief toekwam zonder juist huisnummer. Zelfs de kerkelijke overheid zag zich verplicht voor de huisbezoeken en speciaal register bij te houden met de lapnamen.

Uit dit alles mag blijken dat de nood aan bijnamen zich zee deed gevoelen. Het werd anders totaal onmogelijk sommige personen te identificeren.

Indeling.

We kunnen de bijnamen in Heist in twee grote reeksen indelen.

De groepsnamen die aan een ganse familie werden gegeven en die van vader op zoons en dochters overgingen.

Zo'n stamvader was bijvoorbeeld Tchakkel, Rape, Mussche, Zwientje, Bultj, Teele, Gatje, Tchieper enz.

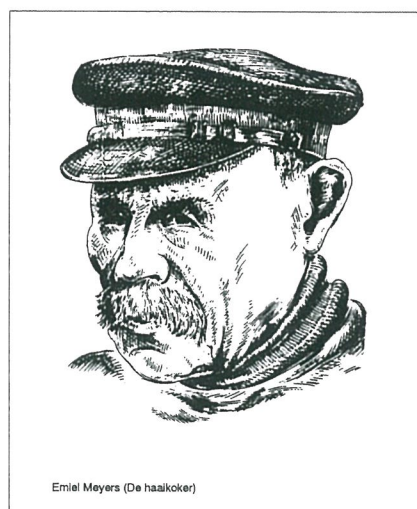
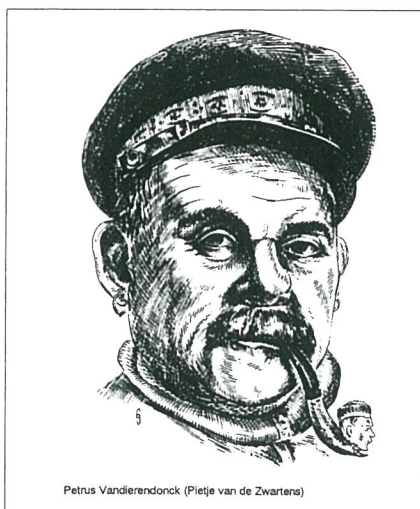
De kinderen werden dan genoemd met hun voornaam\$ gevolgd door de rasnaam. Zo kwam me tot: Jef Rape, Pier van Tchakkels, Bertha Mussche, Jan van Gatjes..

Dit gaat zo verder tot de derde of de vierde graad.

Bijvoorbeeld: Victor van Leon van Miel van Cents of Madeleine van Jan van Co de Rostens.

Dit neemt niet weg dat sommigen nog een speciale voornaam en bijnaam kregen die dan werd gevolgd door de rasnaam.

Bijvoorbeeld: Achille van Kloddens, Solle van Kattens, Pietje van de Zwartens.

Het gebeurde ook dat broers die later op hun beurt stamvader van een vissersfamilie zouden worden een eigen rasnaam op hun nakomelingen overdroegen.

Zo werden de drie gebroeders Vlietinck: Rape, Ko Pere en Sissen van Seniaans genoemd.

Ook de vijf gebroeders Vantorre hadden elk een bijnaam: Foks, Kaviak, Klakke, Gutepa en Woestje.

De individuele namen die aan personen werden gegeven die opvielen door een bepaalde hoedanigheid of een fysische of psychische eigenschap of zelfs een gebrek.

Zo kennen we de Klemmer, de Mageren, Meneere Jef, de Baro, Kromme Marie.

Zoals men ziet kan zo'n bijnaam in bepaalde gevallen en scheldnaam worden zoals Kalle, Aap of Rotzak.

Oorsprong

Hoe zijn nu die honderden bijnamen in Heist ontstaan? Het zou een levenswerk zijn om de etymologie van al die bijnamen te onderzoeken.

Velen kennen zelf niet de oorsprong van hun bijnaam.

Daarom zullen we ons voorlopig beperken tot het zoeken naar de oorsprong van enkele van die namen.

Een man die op het stuk van de lapnamen te Heist een onsterfelijke reputatie heeft verworven is Bernard Huyghe beter bekend als Lee Huyghe of Leetje Bernard Filip Huyghe zoon van Armand Huyghe geboren te Heist op 3 oktober 1845 en overleden te Knokke op 31 maart 1942 als gevolg van een ongeval. Hij bereikte dus de gezegende leeftijd van 97 jaar.

Lee Huyghe was visser in de tijd dat de schuiten nog op het strand hun ligplaats hadden.

De schuiten waren gemaakt uit hout, nootvormig met een platte bodem.

De ganse vissersbedrijvigheid speelde zich af op het strand tot groot vermaak en special interesse van enkele honderden vreemdelingen (toeristen) die Heist destijds al bezochten.

Het inschepen, het binnenlopen, de verkoop van de vangst... het waren dagelijkse taferelen.

Telkens als een vissersjongen, een laver zoals dat toen heette, na zijn eerste communie of twaalfjarige leeftijd de zee koos deed Leetje Huyghe zijn wek.

Op het strand nam hij de aspirant visser in zijn armen, dompelde zijn hoofd onder water en sprak:

"Ik zal je dopen en een nieuwe naam geven. Van nu af aan zul je..... heten."

De jongen was herdoopt en behield zijn naam voor de rest van zijn leven. Ontelbaar zijn de lavers die hieraan hun tweede naam

te danken hebben. Meisjes kwamen uiteraard hierbij niet in de buurt en kregen op die manier ook geen bijnaam.

Lee Huyghe had een scherpe blik en zijn dopeling wist hij heel typisch en vaak humoristisch te schetsen. Toen hij eens een laver "luis" doopte voegde hij er aan toe: "En wanneer ge wat rapper geworden zijt zult ge vlooie genoemd worden".

Dit duidde kennelijk op het gemakzuchtig karakter van die bedoelde Luis.

Het is overigens opvallend hoe poëtisch de namen door Leetje gegeven klinken.

Denken we maar aan Tchirren, Tchiepe, Tchakkel, Tchol, Tchurrel... Het is duidelijk dat Leetje niet alle lapnamen heeft uitgedeeld. Ook anderen deden een worp in die richting. Zelfs de jongste decennia kwamen meer moderne bijnamen de reeks aanvullen, maar ze hadden ze hadden meestal een minder dichtertelijke klank zoals bijvoorbeeld Beste Mutse, Banane, Sortie, Zatten Andre of Kapstok.

Laten we nu eens enkele bijnamen nagaan en trachten te achterhalen wat de aanleiding kan geweest zijn tot het geven van die namen.

Zoals eerder opgemerkt dankten vele vissers hun bijnaam aan één of andere duidelijk afwijking of aan bepaalde opvallende hoedanigheden.

KARAKTER: De Goeien, de Makken, Pinne, Raren, Schellebelle

HAARKLEUR: De Rosten, de Witten, de Zwartten, de Grauwen, de Griesden

GESTALTE: De Langen, de Mageren, de Vetten, Bollevet, Knorretje, Kromme Koolstok, Lange Liete, Scherpenekke.

GANG: Loeften, Looten, Slekke

HERKOMST: Brugsen, Miete uut Congo Strop

MANIER VAN SPREKEN: Baron, Lachertje

MANIER VAN WERKEN: Luis, Krak, Klopper, Taaje

EIGENSCHAP: Klemmer, Artiest, Baas, Blekker

HOUDING: Pauw, Keuninck, Paster Daens

NAAM VAN DE OUDERS: Naastje, Ardenooi, Ceut, Meetje, Narden, Beste, Dewaai

VISSEN: Koengel, Scharre, Schulle, Zeepuud

DIERSOORTEN: Aapje, Beestje, Beeste, Beir, Foks, Geete, Hond, kater, Ratte, Ratje, Keun, Kotje, Kroek, Mussche, Luis, Naantje, Olifant, Patriese, Pauw, Slekke, Tiertje, Vincke, Kraaje

In Heist - zoals in vele gemeenten - werden de voornamen vervormd

Franciscus = Sissen
Jacobus = Co
Paul = Pol
Melanie = Meeltje of Mele
Virginie = Verze
Maria = Marie of Miete
Nathalie : Natte

Arthur = Tuur
Henriette = Jette
Eugene = Ko
Petrus = Pier of Pietje
Stefanie = Stiffe
Suzanne = Zanne
Pelagie = Pille

Deze voornamen bij een lapnaam gevoegd hielp eveneens bij de identificatie van bepaalde personen

Sissen de Klemmer
Ko Kapelle
Mille 't Zuren
Krome Blonde
Pol van Jeins
Fierze van Martjens
Miete Piekerulle
Seven Dewaai

Natte Krak
Ko Raape
Stiffe Pinne
Zanne Blienck
Natte Biel
Tuur van de Grauwens
Pier van Tchakkels
Lietje van Zooleaas

Buiten de visserij vinden de bijnamen veelal hun oorsprong in het beroep van de betrokkene

Sissen de smid
Sissen Bkkers
Spekebakker
Suveljant
Sukerdus

Stoeltjeszetter
Schaapboer
Schuetje
Assenboer

Frans Vandierendonck (Kluts)

Leopold Vlietinck (Rape)

Besluit

Hoe staat het tegenwoordig met de lapnamen in Heist ?

De oude bijnamen houden natuurlijk nog stand, vooral bij de oudere generatie.

Bij de jeugd gaat het gebruik van lapnamen er veelal uit en af en toe wordt nog wel eens iemand een bijnaam gegeven doch de fantasierijke en kleurige namen van Leetje Huyghe en de oude vissers behoren ontegensprekelijk tot de folklore.

De ontwikkeling van Heist tot badstad waardoor meer recente namen burgerrecht verkrijgen en de vele huwelijken met partners uit de omliggende gemeenten gesloten hebben de families met dezelfde namen tot een zeldzaam verschijnwiel herleid.

Anderzijds is het ook zo dat men nu een brede waaier heeft van eertijds ongebruikelijke voornamen zoals Wilfried, Walter, Eric, Roger, Hubert, Eddy... en al die voornamen uit vreemde landen zodat de noodzakelijkheid aan bijnamen om te weten over wie men het heeft overbodig geworden is.

We kunnen besluiten dat Heist blijk gevende van humor en spitsvondigheid dankzij een warnet van gelijke namen en de poëtische en sprankelende geest van Lee Huyghe en vele anderen een grote schat aan bijnamen bezit die zeker voor de geschiedenis van de visserij en de folklore aan de vergetelheid mogen ontrukkt worden.

Verder in deze bijdrage een alfabetische lijst van de meest gekende en verspreid lapnamen. Bij de schrijfwijze van die namen doet zich de moeilijkheid voor dat er klanken in voorkomen die niet in ons gewoon alfabet voorkomen en quasi onmogelijk zijn weer te geven.

Normaal zouden we onze toevlucht moeten nemen tot het fonetisch schrift. Di zou echter het genot van vele van onze lezers bederven. Wij geven er ons rekenschap van dat deze lijst zeer onvolledig is maar alle aanvullingen zijn welkom.

Jan Blommaert (Jan Tap)

A

Antje van de Zwartens
Ardenool
Artiest

B

Baaltje
Baai
Baard (Miete)
Baes
Balies
Banane
Baron
Barre
Bas
Bees
Beeste
Beestje
Bellekavij
Bels
Beste Mutse
Beste (Liete)
Biels (Natte)
Blaes
Blenden (Charles)
Blekker
Blienker
Boese van Kloddens
Boertje (de boer)
Boes
Bollevet
Braem
Bree
Brozen
Brugschens
Bubbel
Buukie
Brobbel
Beetelucht
Bloedworst
Borms

Boei
Bijl
Blek (Jan)
Brugskie
Boertje katten
Beir munter

C

Cent
Casijns
Chinees
Cornet

D

Davied (Sissen)
Desten (Cornelia)
Dewaai (Seven)
De Leugenaere
Diep
Dieske
Dikten
Djakel
Djelle
Djiele van Kloddens
Doebeltje
Does
Dooen
Draaier
Dullen
Duuk (Wanne pauw)
Duum
Deschieters
Dammenare
De Bie

E

Edelweis
Een mues in de buuse

F

Faaln
Fallefut
Fieste
Flasge
Flauwkul
Fleister
Fleuke
Fluuter
Fokke
Frings
Fut
Fien Stofftje
Formidobele Schoute
Fox

G

Gatje
Gatjepa
Geete
Gent
Giljoon
Goedeklinke
Goedetand
Goeien
Goetje
Gomtje
Guutepa
Grijsde kater

H

Hostieslikker
Handje
Holland
Hindeburg

J

Janes
Jansies

Jantje zonder haar
Jenie
Jood

K

Kadee (Berta)
Kakkediekeka
Kaks
Kallemin
Kallemunte
Kalloo (Tiele)
Kaarel
Kapper
Kapstok
Kapul
Karre
Kastje (Pol)
Koater
Katten (Solle)
Kaviak
Keestje
Ketser
Keuntje
Keuninck
Kien(g)ken
Kiessak
Kinne
Kippens
Klakkens
Klemmer (Sissen)
Klekker
Kludde
Klopper
Kluute (laatste)
Kluts
Kneukeltje
Knevel
Knobbel
Knorretje
Knoppers (Wanne)

Koekestuute
Koekezot
koeiwachter
Koengel
Ko Kapelle
Kokke
Kokker
Kokoo
Komieete
Kongo (Marie)
Kontent (Stiffe)
Koole
Kopeire
Krak (Natte)
Kraaje
Krane
Kreute (Wanne)
Krieke
Krillies
Kroek (Pol)
Kromme (Blonde)
Kromme koolstok
Kaastjes (Kaas)
Ko de Kroeks
Kromme Marie
Kloefe
Krette
Kitjes
Kletskop
Katje en Muus
Kattens (Kats)
Kruisjood
Kommissaris (van de familie)
Kleintje
Keesjoonk
Kriekens
Kneukertjes
Kapitein Lieze
Knevels
Katerjong
Kootje Mezuttens

L

Lachertje
Ladei
Lagaai
Lange Liete
Lange Mamme
Langen
Langezeeke
Leirze
Leute
Loeften
Loufen
Lippe
Lange Piers
Looten Hand
Lootjesmakers
Lote Kruise
Low (mon van lauws)
Ludder
Lustig Weeuwte
Lange louis

M

Mon van Laufs
Malvientje
Mietje de meys
Mageren
Makken
Marol
Martje
Martjeko
Mayton
Meeletjes
Meneere Jef
Mesjouw
Mestje
Mies Blanche
Marie Patat
Monsies
Mul
Mussche

Muntens
Muustache
Meugen kik ook op de auto zitten
Maf
Mot
Manteltje

N

Naaikoker
Naantje
Naastje
Naniek
Narden
Nardenool
Negus
Neuzens
Noed
Nulle
Nunnepoeper
Nutje Wouw
Nuns (Savels)
Nonkel
Nols
Neute Bonny

O

Oliebak

P

Pallewas
Pannekoeke
Parein
Parrenboor
Paster Daens
Prnikkie
Plutokroot
Pol van de nuns
Pol de zager
Petat (Pol)
Pierke

Palingstekker
Patjes
Patriesse
Patsy
Pekpot
Peereman
Piekerulle
Pientens (liete)
Pietjepek
Pinne
Pinokio
Puis
Planchee (Marie)
Platten
Poepeschete
Pluimsteert
Plutoor
Poltoo
Poot
Porter
Potas
Pottienk
Poy
Preute
Prume
Prut
Prussens
Pruus
Pulle
Puupe
Puzzi
Paaien
Petroot
Pierens (Ko)
Pauw
Piepooge
Pezewever

R

Rabedoe
Raopens
Raren

Reulinck
Rienke
Rieske
Rotzak
Rovertje
Ruus
Rut
Ratte (of ratjes)
Rosten stier
Rosten Amerikoonder

S

Sabas
Sam
Sapamper
Sarlewietje
Schaapboer
Scharre
Schellebelle
Schepap
Scherpenekke
Schiet
Schieter
Schipper
Schoeper (miete)
Schoetje
Sels
Siele
Sieske
Siesbuuk
Siekoo
Sissenkoo
Sissenmakke
Sissenpadje
Slachter
Sliékbeuze
Sliékkloots
Smoektere
Soepens
Solle
Sortie
Spekkie

Spekkebakker
Spietsens
Stekker
Stoeltjeszetter
Straal
Striepe
Strop
Suukerdos
Suulvejant
Swiebel
Speke
Scheele
Slekkens
Schaper
Snijder
Schrakie
Sukkelaere
Seetje
Sterrekijker
Schwaai

T

Taaye
Tap
Teele
Tchakkel (Tjakkels)
Tchettie
Tchiepen
Tjiekpers
Tchieter
Tchirrens
Tchul
Tchurrel
Toonebuk
Toons
Torreborre
Traen (siska)
Treesje van de nuns
Triem
Troen
Tut Hoezee
Tramtjes

Toomaas
Toone de geite
Tjentten

V

Von Spek
Vande voet
Vander Lubbe
Vanscusiaons (sissen)
Vereman
Venus
Verrepa (blonde)
Vetten
Visbak
Vetjes
Vaastjes

W

Wanze
Woste
Witten
Woekeroere

Z

Zaoleoos
Zanneblienck
Zatten Andre
Zeeke
Zeune
Zeune van Looten
Zwakken
Zwarten
Zwier
Zokke
Zanne Kaviak

